

MACHIAVELLI

Anne Timola

Firenzeläinen Niccolò di Bernardo dei Machiavelli (1469 – 1527) oli korkeasti oppinut renessanssin ajan humanisti, filosofi ja diplomaatti. Hän eli renessanssitaiteen kukoistuskaudella, mutta myös poliittisesti aralla kaudella, jolloin Italian kaupunkivaltiot ja koko Eurooppa eli muutosten aikaa. Niccolò syntyi vanhaan ja arvostettuun Machiavellien sukuun. Hän aloitti uransa virkailijana Firenzen hallinnossa ja pääsi myös lähettiläänä edustamaan kaupunkivaltiota. Hän kuului 1500-luvun alussa komiteaan, joka vastasi Firenzen sotilaallisesta turvallisuudesta. Vuonna 1512 Medicin mahtiperhe palasi valtaan ja pidätyksen, salaliittosyytösten ja viraltapanon seurauksena Machiavelli joutui lopulta vetäytymään Albergaccioon maaseututilalleen, jossa hän jatkoi kirjoittamista aina kuolemaansa asti.

Sanana 'Machiavelli' aiheuttaa tutun assosiaation machiavellismiin, joka nykykielessä ymmärretään hallitsijan oikeudella saavuttaa päämäärä keinoja kaihtamatta. 'Ismi' on otettu Machiavellin kenties tunnetuimmasta teoksesta *Il Principe* (suom. Ruhtinas). Kirjaa on kuvailtu oppaaksi hallitsijoille hallita sekä säilyttää valtansa. Machiavelli uskoi pystyvänsä Ruhtinaan avulla selittämään yleispätevän mallin strategialle, jota nykyään voidaankin pitää esikuvana rationalistiselle strategianäkemykselle. Machiavelli kirjoitti kaikki kirjoituksensa hyvinkin kiinnitettynä siihen hetkeen, jossa hän eli. Huomioonotettavaa lukijalle onkin, että hänet oli juuri erotettu virastaan, kun hän aloitti Ruhtinaan kirjoittamisen ja yksi kirjan motiiveista saattoi olla pääsy takaisin Firenzen politiikkaan. Kirjalla on ollut monia tulkitsijoita, kuten Hitler ja Mussolini, jotka eivät omalta osaltaan ole auttaneet Machiavellin mainetta moraalittomana henkilönä. Kirjalla on ollut merkittävä rooli poliittisen realismin kehityksessä. Realismin periaatteet, kuten kansallinen etu ja turvallisuus, nousevat esiin kaikissa hänen teoksissaan.

Kun Ruhtinas keskittyy yksinvaltiuteen, *Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio* kertoo Machiavellin näkemyksen klassisesta republikanismista oikeana tapana järjestää valtio. Machiavelli perusti kaikkien teostensa johtoajatuksensa klassiseen Rooman aikaan. Hän uskoi, että antiikin Rooman tasavalta oli täydellisin hallintomuoto, jonka ihmiset ovat onnistuneet luomaan. Vahvistusta näkemyksilleen hän haki antiikin kirjoittajista, kuten Polybioksesta, Vegetiuksesta – ja Liviuksesta.

Ainoa teos, joka julkaistiin Machiavellin eläessä, oli *L'arte della guerra* (1521), jossa hän syventyy sotataitoon. Tietävästi Machiavelli ei itse toiminut sotilaana, mutta oli hyvin aktiivinen sotilasasioissa. Machiavellille sota oli olennaisinta poliittiselle elämälle. Muun muassa omat kokemukset ulkomaan diplomaattitehtävissä vakuuttivat hänet siitä, että palkka-armeijaan ei voi luottaa ja vain omista kansalaisista koottu armeija voi olla sotilaallisen toiminnan peruste. Teoksessaan hän pyrki osoittamaan (roomalaisen) historian avulla, minkälainen armeija olisi paras hänen aikansa Firenzelle.

Kaikki eivät ole pitäneet Machiavellia modernina renessanssimiehenä, minkä osoittaa hänen saamansa kritiikki armeijan muodostamisesta. Hän ei ymmärtänyt kuinka tärkeäksi esimerkiksi ampuma-aseet tulisivat. Machiavellia voidaan kuitenkin pitää yhtenä ensimmäisistä modernin sotatieteen uranuurtajista hänen yhdistäessään teoksissaan klassista sotataitoa moderniin valtio-oppiin. Clausewitz, yksi merkittävimmistä modernin ajan sotateoreetikoista, ei täysin tyrmännyt Machiavellin ajatuksia. Clausewitzin käsite sodan luonteen oikullisuudesta ja Machiavellin käsite 'Fortuna' (onnen ja sattuman osuus) linkittävät miesten ajatukset toisiinsa. Viimeisten kahden vuosisadan aikana Machiavellin poliittiset teoriat ovat kokeneet uuden renessanssin. Saksalaiset historioitsijat Ranke ja Meinecke kumpikaan eivät pitäneet itse miestä saati hänen ajatuksiaan ”pahoina”. Machiavelli tullaan aina yhdistämään vahvasti vallankäyttöön ja hänen nykymaineensa on jossain määrin hyvin aggressiivinen ja jopa moraaliton. Kuitenkin Ruhtinas on yksi niistä kirjoista, joka kuuluu politiikan ja valtiopoliittisen peruskirjoihin ja auttaa osaltaan selittämään miten valtio toimii sekä pienessä että isommassa mittakaavassa.

Kirjallisuutta:

Machiavelli: *Il Principe / The Prince / Ruhtinas* (kirjoitettu 1513, julkaistu 1532)

Machiavelli: *Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio*

Machiavelli: *L'arte della Guerra* (1521)

Gat, Azar, *A History of Military Thought. From the Enlightenment to the Cold War*. Oxford University Press, 2001.

Paret, Peter (ed), *Makers of Modern Strategy. From Machiavelli to the Nuclear Age*. Oxford: Clarendon Press, 1986.

Käsitteet | **Klassikot** | Teoriat | Ilmiöt | Käytännöt | Strategiset asejärjestelmät